

Esperança Camps i Maite Salord

Dos dones unides per la seua condició de menorquines, per la seua condició d'escriptores, de la mateixa generació... fins i tot van anar al mateix institut de Ciutadella. No sé si comparteixen alguna anècdota de la infantesa. El que si sabem és que quan feien COU, Esperança tenia ja un SEAT 850 d'un groc una mica cridaner i que als seus companys d'institut els agradava que passara a recollir-los. Però clar, tots no cabien. Encara que algú m'ha contat que a Maite la va recollir alguna vegada quan la veia per Sa Contramurada. Allò dels destí? ¿Intuiria ja Esperança que Maite i ella compartirien espai literari, presentacions de llibres, glamour?...és possible.

El que sí van compartir en aquells anys de joventut eren els professors. Com ara dos escriptors menorquins: Pau Faner i el poeta Joan López Casasnovas. **Pau Faner**, un referent en la literatura catalana i en l'espai literari menorquí. Va guanyar el Sant Jordi en el 1975. Maite i Esperança li segueix els passos. Faner també va guanyar el ciutat de Palma, el Ramon Llull, el Sant Joan. Us queda faena.

Bé, de moment, les dos han escrit ja els seus noms al costat dels altres escriptors en llengua catalana. Encara que crec que elles del que més se senten satisfetes és d'haver-se fet un espai en la narrativa menorquina. No és que crega que són dos persones localistes, de poble –digam- per entendre'ns. No. És que les dos se senten molt orgulloses de ser menorquines. I sí, comparteixen la passió per la literatura, però també, i jo diria que sobretot, la passió pel seu paisatge. De fet, crec que **aspiren a retratar sempre que puguen un personatge, Menorca.**

I qui és Maite Salord?

Doncs Maite Salord va nèixer a Ciutadella fa quaranta i pocs anys. Es va llicenciar en Filologia Catalana a Barcelona i és professora de llengua i literatura catalanes. I ara ho és en un institut de Secundària de Ciutadella. Li agrada llegir i li agrada ensenyar a llegir. Una faena engrescador: fer nèixer lectors. Tu els fas nèixer i a saber on poden arribar.

De moment, té sis obres publicades, entre les quals hi ha narracions curtes, novel·les que van adreçades a lectors joves. I una obra que ha marcat un punt i banda en la seua trajectòria: ***La mort de l'ànima***, que va quedar finalista del Premi Sant Jordi en l'any 2006.

Maite també ha guanyat, entre d'altres, el premi Josep Pons Lluch de la Biennal Literària i Artística de les festes de Sant Joan, el 1997, amb *I del somni, tot*. El premi Illa de Menorca del 99 amb *Flor de gessamí*, de contes. I el premi ciutat d'Olot el 2004 amb *Mar de boira*.

En *La mort de l'ànima*, el personatge Andreu Calafat torna a la seua ciutat Ciutadella, després de cinquanta anys emigrat a Buenos Aires. Allà es retroba amb la seua germana Esperança. Una dona dominant, a qui encara li pesa la consciència per un conflicte familiar ja passat, però pel qual el seu germanastre, Andreu, va abandonar la seua terra. Gelosia, venjances... No entrarem a parlar a fons de la novel·la, però els que l'heu llegida i els pròxims lectors voreu com Ciutadella, Menorca, no només és l'escenari geogràfic. És el lloc que l'autora vol mostrar als lectors, amb delicadesa, amb estima. I és allà on Maite enfila l'agulla per cosir-nos una història, que

ens parla del passat i del present. D'un present on també està el fenomen de la immigració i la relació entre els nouvinguts i els autòctons.

Maite és una apassionada lectora, però crec que llegeix tants llibres com expedients urbanístics, i alguns sembla que superen la ficció. I és que a més de professora i escriptora, i mare de tres fills, és també regidora de l'ajuntament de Ciutadella. I en esta legislatura és la portaveu del grup municipal socialista-entesa nacionalista. Vos llegiré què respon ella en el seu blog a la pregunta de per què es va engrescar en la vida política:

“Per responsabilitat i compromís. Som el que escric, però també som el meu paisatge i les meves persones i estic convençuda que cal lluitar pel que un vol. I amb el PSM-Entesa compartesc un model de territori: la idea d'una Menorca que sàpiga créixer amb dignitat, amb respecte a la seva fesomia, a la seva història i a la seva cultura”

A Maite, els constructors de Menorca no li fan cistella de Nadal. És una anècdota que Maite conta en el seu blog. Com es va quedar primer desconcertada i després contenta que a ella els constructors no li feren regals.

Esperança Camps també va nèixer a Ciutadella fa quaranta i pocs anys. Va arribar a València per treballar en la ràdio autonòmica després d'haver-se llicenciat com a periodista en l'Autònoma de Barcelona. Ara fa televisió a Canal 9.

Té tres novel·les publicades i les tres premiades. *Enllà de la mar*, va rebre el guardó Joanot Martorell, de Gandia i el Premi Crítica dels Escriptors Valencians de narrativa (2005): *Quan la lluna escampa els morts*, el

premi Ciutat d'Alzira; i ***Eclipsi***, el Premi Bancaixa de Narrativa dels Vicent Andrés Estellés, de Burjassot.

Esperança es va establir a València fa ja un grapat d'anys; un accident en la seua vida, de vegades dolorós. El seu refugi íntim és la seua ciutat a Menorca i si ha de triar un refugi literari també és Ciutadella, on la protagonista d'*Eclipsi*, la valenciana Marina Mercadal, es reclou per autodestruir-se o per treure fóra el verí i depurar-se. I és a Ciutadella on torna una menorquina establerta a València, la Clara Llabrés d'*Enllà de la Mar*, després de la lluita per vèncer la malaltia del càncer. Malaltia que va superant amb l'ajuda del record idealitzat de Menorca. En les primeres pàgines d' *Enllà de la mar* mentre rep la sessió de quimioteràpia, Clara va pensant que falten uns mesos per a Sant Joan que té ganes d'anar a Ciutadella. Va fent plans per instal·lar-se a sa Farola....

En les dos escriptores, Menorca és el principi o el final d'un trajecte. O les dues coses. La història ens evidencia que aquesta illa és un espai literari, fins i tot per a molts escriptors que no són illencs. Però, sobretot, per als que han nascut en eixe tros de terra rodejada d'aigua, de mar.

Esperança ho diu, la condició d'illenc marca molt. Veure els límits del teu paisatge convoca una manera especial d'estimar la terra. També ho diu Maite que n'ha parlat alguna volta de Menorca com a territori literari.

Hi ha un altre punt en comú entre les dos escriptores. **El tractament de la mort.** En *Enllà de la Mar*, Clara venç una malaltia mortal. En *Quan la lluna escampa els morts*, els protagonistes burlen el seu destí amb la mort. En *Eclipsi*, Marina vol baixar a l'infern. I en *La mort de l'ànima*, la mort és el que compartiran els germans Calafat. "Hem de morir junts per omplir els

buits de tans anys”. Quina venjança maquina l’Andreu Calafat com a resposta al menyspreu de la germana.

Pot ser elles vullguen explicar-nos després si eixa condició d’illenc, l’horitzó tan present en una illa, els límits de la terra, tenen alguna cosa a veure amb la presència de la mort en les seues històries.

Les dos escriptores, una des de Menorca i l’altra des de València, han estat reconegudes, literàriament, amb guardons. Però diguem-ho clar, les dos són escriptores des de la **perifèria**. Si considerem que Barcelona, i ho haurem de considerar, és el centre del mercat de la cultura catalana, conforme es fan més grans els cercles concèntrics ens allunyem del punt on hi ha (sense tirar tampoc massa coets a l’aire) més lectors, més promoció, més polítiques de suport a la llengua, a la literatura. En definitiva, s’estaria molt bé en la perifèria si no fóra tan enrevessat accedir al centre, al gran mercat, i si el centre no es mirara tant el seu melic.

És interessant i li preguntarem a Maite i a Esperança quina és l’experiència de ser escriptores que una des de Ciutadella guanya un premi, dos a Barcelona, finalista del Sant Jordi, un altre a Olot. I en el cas d’Esperança, tot premis del País Valencià, on viu. Les dos heu estat requerides en tertúlies, presentacions, actes. Però, ¿teniu la impressió que els reconeixements literaris vos han ajudat a arribar al centre del mercat? Es considereu realment tan ben reconegudes?

¿És el mateix escriure des de Menorca que des de València? ¿Està Menorca més a prop de Barcelona? Actes com este tampoc són massa habituals.

¿Hauria la perifèria d’estar més relacionada?

I els editors? ¿Es considereu ben tractades? ¿Saben com moure’s en el mercat? ¿Vos mouen?

Jo vos propose que enceteu un diàleg des d'aquest punt. Però abans vos vull mostrar un recull d'alguns **comentaris que han fet els lectors** en webs d'Internet, com el bookcrossing o en els blogs o que els han fet personalment a les autores.

Bookcrossing: Barcelona, Barcelona Spain on Monday, October 22, 2007
Sobre Eclipsi

“Està molt ben escrit. M'he adonat que en aquest llibre n'Esperança empra alguns recursos que després va desenvolupar més a *Quan la lluna escampa els morts*. El més evident de tots és el recurs de posar-se en la ment dels personatges i reproduir converses amb un mateix. També els salts en el temps, seguint el fil dels pensaments de na Clara, la protagonista.

Naturalment la història deu tenir molts trets autobiogràfics, espero que no pel que fa a les desgràcies que li passen a na Clara, sinó pel que fa als seus estudis i al seu trasllat de Menorca a Barcelona i després a València, i les emocions que provoca cadascun dels llocs que apareix a la novel·la.

Això sí, la protagonista sembla exemplificar allò de "los ricos también lloran". (Perdoneu la meva ironia, però és que mentre estava llegint veia que na Clara semblava sortida d'un fulletí: un germà mort a la infantesa, un altre donat a la mala vida i mort de sobredosi, un pare boig, una mare que mor de manera sobtada, un avortament, un càncer de pit...)

Suposo que hem d'agrar a n'Esperança que no hagi fet a Clara més desgraciada del que és: hagués pogut ser pobra... “

January 04, 2008

“-m'ha fet la sensació que el càncer de pit no és realment el "quid" de la narració; la narració va d'una dona tossuda i de com es pot ser infeliç a base

de posar-se una paret emocional per no dependre de ningú. El càncer de pit és una més de les tropecentes putades que li cauen a sobre a la Clara (la noica ho explica molt bé), però no el motiu central de la novel·la, com es vol fer creure.”

-Crec que Esperança va conèixer una lectora que havia conegut per Internet.

Al Blog de Llorenç Carreres, una lectora escrivia de *La mort de l'ànima* el següent:

“Estic d'acord amb els teus comentaris sobre la magnífica novel·la de Maite Salord, sobretot amb el 1r paràgraf que li dediques.El més interessant és que encara que malgrat parlar d'una nissaga que ve del segle passat , la novel·la és plenament moderna i actual. Jo crec que és gràcies a la introducció del personatge de l'Estrella, i amb ella, de la immigració.A mi, els dos noms tan similars: Estrella i Esperança, m'han fet confondre més d'un cop. Creus que l'autora els ha triat per què poden tenir unes connotacions especials?. L'Esperança, no en té cap, d'esperança, està abocada a la mort. L'Estrella és la llum (potser millor el far,sent a Menorca) que il·lumina la seva vida i que representa el futur,no? I el cognom Calafat? No sé si és molt corrent a Menorca, però a mi em fa olorar el quitrà dels vaixells.

(Per cert, fa uns anys vaig veure una excel·lent pel·lícula de Bertolucci que també tractava de forma molt subtil aquesta relació entre una dona immigrada que fuig de l'Àfrica i va a parar a un "palazzo" italià, on també fa de minyona.”)

-Maite conta que una persona li va dir pel carrer: en la teva novel·la adquirieses consciència de la pròpia mort. Això a Maite primer la va desconcertar, però després li va parèixer una idea preciosa. Perquè indueix a que tothom valore més allò més insignificant de la vida, a aprofitar-la més.

Supose que valoreu positivament, sempre, els comentaris dels lectors. És la forma de sospesar la temperatura, la repercussió de l'obra que heu deixat caure al mercat. Però quan vosaltres es va trobar amb el paper en blanc de la primera novel·la estic segura que no pensàveu tant en el lector com ho deveu de fer ara.

Esperança ho deia en una entrevista a la televisió de Torrent: “ara pense més en el lector. Tinc present que li dec un respecte. No puc decebre'l” I a Maite, fins i tot algun lector ha exercit una pressió directa amb el comentari: “Uf! La pròxima que escrigues haurà de ser molt bona per superar aquesta”. No obstant, ella diu que intenta escriure partint de zero, sense tenir en compte els premis, les crítiques i els comentaris. Ben difícil.

El reconeixement que heu tingut us condiciona. O pel contrari, vos deixa tenir llibertat absoluta? És millor oblidar-se del lector i centrar-vos en el que voleu escriure?

Escriviu pensant en els vostres lectors menorquins? Tal vegada els més fidels. Feu un esforç per escriure en un català estàndard?

En el cas d'Esperança, conèixer la variant valenciana, ha enriquit els seus textos. N'és una evidència. I sense complexos usa tots els recursos al seu abast, més possibilitats que ofereix la llengua, més vocabulari. Més riquesa, en definitiva.

Empar Marco, Abril de 2008